



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jacobi Alvarez de Paz Opera

De Exterminatione Mali, Et Promotione boni - Libri quinque

Álvarez de Paz, Jacobo

Lvgdvni, 1613

De particularis curæ siue examinis auctoritate. Cap. 6.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77843](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77843)

to somno, & pro alia luce tibi vita concessa, & pro innumerabilibus periculis carnis & mentis, a quibus te in præterita nocte liberauit, firmiter quasi in gratiarum actionem statuas, eo die vsq; ad horam meridianæ refectionis, te aduersus vitium quod impugnat vis, vt aduersus vitium securitatis, aut detractionis, aut tepiditatis, pugnatu, nullumq; in ea materia nec minimum defectum admitturum. Istudque idem propositum paulo ante prandium firmiter repetas in examinatione tunc faciendâ, de qua statim dicam, & vsque ad tempus dormiendi, eodem vitio aut culpa nequaquam fœdari decernas. Item vt sequenti die, & sic deinceps idem facias, toto tempore, quo vitium illud impugnatu constituis, & virtutem illi oppositam cõparare. Huicque proposito fortè accommodari potest illud dictum Salomonis: Cogitavi in corde meo, abstrahere à vino carnem meam, vt animum meum transferrem ad sapientiam. Quid enim est, cogitavi, nisi firmiter statui à vino temperare, vt sapientiam addiscerem? Quis autem credat, potentissimum, & dignissimum regem, ac ditissimum, semel tantum proposuisse, quo posset occasiones innumeras voluptatis, omni hora se ingerentes euincere? Cura est, vt toto illo tempore, quod est à facto proposito vsque ad horam examinationis faciendâ, eiusdem propositi non obliuiscaris, sed illud implere, & actione præstare, & à vitio vel defectu illo abstinere curas. Breue enim tempus est, à manè vsque ad prandium, in quo facilè te ipsum corriges; & breue à prandio vsque ad cenam: & si his breuissimis morulis assuescas te emendare, suauiter te ad bonum decipies, & per longum tempus à vitio temperabis, & tandem illud astrues, & virtutem illi aduersam in mentis tuæ recessibus inferes. De hac cura intellige illud Sapientis: Cura ergo disciplina, dilectio est; & dilectio, custodia legum illius est custodia autem legum, consummatio incorruptionis est. Cura, inquit, id est, sollicitudo ac diligentia acquirendi virtutem, signum est dilectionis illius: dilectio autem causa est custodia præceptorum, quæ de illa virtute sunt lata: custodia verò huiusmodi præceptorum perfecta est virtutis acquiratio, ac totius perfectionis consummatio; à qua totum istud instrumentum nomen accepit, est, vt bis in die, semel ante prandium, & semel post cenam, antequam cubitum eas, in ipso tempore generalis examinis (de quo postea dicemus) conscientiam tuam attentè discutas, an illud propositum tuum custodieris, diligenter aduertas: si custodisti, Deum auctorem agnoscas, ei que gratias agas: si minus, amarissimè desideas, te ipsum reprehendas, & accuses, de admissis defectibus doleas, & de cetero te proposito tuo stare constituas. Ad hancque examinationem extendere possumus illud Pauli: Spiritus iudicat omnia. Nam & vir ille, qui spiritu Dei agitur, discernit, & dicitur omnia, quæ in dictis suis & factis inuenit, vt à se ipso iudicatus, & ob præposterè facta reprehensus, à nemine iudicetur. Qui enim ita uiuit, vt frequenter sua dicta & facta discutiatur, ipse suimet iudex factus, his superior euadit, quibus nulla est propria emendationis & discussionis sollicitudo; & quia superior ab inferioribus non iudicatur, ab illis iudicari non potest. Collatio tandem designat, vt si meridiana examinatione aliquos in te defectus deprehenderit aduersus illud propositum tuum, eos in charta, vel libello ad id parato, punctis, aut lineis, aut breui numero notes; & similiter in nocturna examinatione idem omnino facias; & numerum defectuum vnus examinationis cum numero alterius confetas; & similiter defectus vnus diei sequentis,

Eccles. 2. 3.

Sapient 6. 19.

Hoc eod. lib. p. 5.

1. Corin. 2. 15.

A & defectus præcedentis: necnon & culpas huius hebdomadæ, & defectus præterite, inter se compares, vt statum mentis tuæ videas, & an aliquantum proficias, vel potius deficias, manifestè cognoscas. Hanc diligentem, & (vt ita dicam) minutam inspectionem sui, quicquid sit de notatione in scriptis, docuit pulcherrimè Leo Papa, cuius hæc sunt verba notanda: Omnia, quæ animi puritatem & speculum mentis obnubilant, abstergenda sedulo, & quadam elimatione radenda sunt. Scrutetur quisque conscientiam suam, seque ante se statuat propriæ censura iudicij. Videat, si in secreto cordis sui illam, quam Christus dat, inuenit pacem; si desiderium spiritus nulla concupiscentia carnis impugnat, si humilia non spernit, si alta non appetit, si iniquo non delectatur lucro, si immoderato rerum suarum non gaudet augmento, si denique alia felicitate non vitur, aut inimici miseria non letatur, & cum harum perturbationum nihil in se fortè reperit, sincero disquirat examine, qualium cogitationum specie frequenter: & vitium nullis vanitatibus imaginibus acquiescat, vel quam citò animum ab iis, quæ noxiè blandiuntur, abducat. Hactenus ille.

Leo fr. 3. quadages.

B Hæc est natura huius instrumenti, quod curam particularem aut examen particulare vocamus; hæc generalis praxis, qua illo nobis vtendum est multis prætermittis, quæ ad specialem eius expositionem pertinent, & inferius sunt explicanda. Cuius examinis incredibilis est efficacia ad id assequendum, quod nunc tractamus, scilicet ad eliminanda vitia & virtutes inferendas. Quod probè cognoscere, tanti momenti reputauimus, vt non perfunctione nec cursim, sed ex professo, & latè ad animatum utilitatem enucleare velimus.

De Particulari cura, sive examinis, auctoritate.

CAPVT VII.

D **ARTICVLARE** Examen, diximus nomen esse nouum, rem tamen veterem: & de nouitate nominis nemo ambiget, quod ad hanc rem applicatum, nec in doctoribus Ecclesiasticis, neque in scriptoribus externis inueniet: sed an hæc res antiqua sit, volumus nunc inuestigare. Licet enim ad auctoritatem ei conciliandam, sententia Beatissimi Patris nostri sufficiat, qui non solum sanctissimus, sed & illuminatissimus ad erudiendas animas in via spiritus extitit, & hoc instrumentum vincendorum vitiorum & assequendarum virtutum docuit, & vsque ad felicem mortem ab eius diligentissimo studio non desitit; tamen non oberit, hanc eius doctrinam antiquorum dictis & exemplis confirmare, vt omnibus innotescat, Dei spiritum semper eadem docuisse, & spiritualibus viris certissimam & efficacissimam viam ad proficiendum demonstrasse. Huius curæ, vel examinis, seu pugnae (his enim nominibus hoc instrumentum vocauimus) non alium quam Christum Saluatorem nostrum auctorem esse fateamur: nam (si accidentia istius instrumenti semoueamus, & solam eius substantiam spectemus) ipse aliquando in sua conuersatione eius formam ac rationem expressit. Ille quidem nullum vitium habuit, nec habere potuit; & eius anima ab instante creationis suæ omnibus in summo gradu virtutibus abundauit, nullam de nouo virtutem acquisiuit: quin & robor habuit, vt simul vno impetu

vnuerſa

vniversa in nobis vitia, & omnes aduersarios suos, & omnem infernum contereret. Elegit tamen in deserto, in quo pugnas spiritualium virorum delineabat, vitia vnum post aliud vincere, & virtutes, vnam post aliam exercere, vt ex eo iusti non tantum substantiam suorum bellorum, sed & bellandi modum addiscerent. Primo de gula tentatur, vt Augustinus & Gregorius annotarunt, vt secundus, & celestis Adam in remedium primi & terrestriis Adæ, eadem bella gula, inanis gloriæ & auaritiæ sustineret; & quæ istum vicerunt, ipse vinceret: audiuitque à diabolo: Dic vt lapides isti panes fiant.] A gula autem tentatus, gulam superauit, & abstinentiæ virtutem exercuit, magnum ieiunium quadraginta dierum adhuc protelans. Deinde inanis gloriæ telis impetitur, illis verbis: Mitte te dorsum; & tunc inanem gloriam irrisit, & virtutem humilitatis in actum proferens, ab occupatione vani honoris abstinit. Demum illum aduersarius cupiditate diuitiarum aggreditur: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me: & pro patris amore ac reuerentia fordidam cupiditatem abiicit, & paupertatem, visibilium opum contemptum, est amplexus. Quænam fuit causa Domino horum specialium bellorum? Ea profecto, vt nos disceremus pugnare, & vnum vitium post aliud ad pugnam accersere, & vnam virtutem post aliam exquirere. Ille antea est præliatus, inquit Ambrosius, vt vinceret: non quod ipse egeret certamine, sed vt nobis formam bellandi antè præscriberet, & postea daret gratiam triumphandi.] Formam ipse ac rationem pugnandi præscripsit, non tantum in eo, quod vitia nos impugnantia detexit, & modum resistendi, ac sanctarum scripturarum ad obliuendum demoni vsum aperuit, sed in hoc etiam, quod bellum hoc quasi per partes suscipiendum esse monstrauit.

Huius autem rationis pugnandi, & virtutes acquirendi ordinem, à Domino in sua tentatione patefactum in tempore veteris legis, quando omnia ad figuram Ecclesiæ, & eruditionem nostram continebant, adumbratum esse competimus. Nam iter illud ab Ægypto vsque ad terram promissionis, in quadraginta duas mansiones diuisum est, vt ex libro Exodi & Numerorum constat; quo hæc ars præstantissima proficiendi signatur. Per has enim mansiones, vt ait Isidorus, currit Hebræus, qui de terra festinat transire ad cælum, & Ægypto huius sæculi derelicta, terram promissionis ingreditur.] Iste quidem mansiones varios gradus profectus animæ variisque virtutes significant. Et sicut in qualibet mansione populus per aliquod tempus quiescebat, & post quietem ad aliam ex ista transibat: ita & nobis in adeptione cuiusque virtutis pausandum est, & per aliquod tempus cum opposito vitio singulariter decertandum, & virtutis illius actibus insistendum, vt ex ista ad aliam virtutem transitus fiat. Si ille populus voluisset sine vlla intermissione & ordine totum illud fatis longum iter conficere, & se voluntati Domini, cum dicentis, opposuisset, post paucos dies prælassitudine à labore ambulandi cessasset. Sic omnino euenit his, qui absque ordine & modo viam spiritus ambulare constituunt; quia citissime fatigantur, & omnia simul apprehendentes, nihil astringunt. Clarius autem in ipsa expugnatione terræ promissæ, & gentium eam habitantium deletionem, hic modus proficiendi figuratus est. Sic quippe dixit Dominus ad populum suum: Terrorem meum mittam in præcursum tuum, & occidam omnem populum, ad quem ingredieris; eunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam. Non

A ciuicium eos à facie tua anno vno, ne terra in solitudinem redigatur, & crescant contra te bestia. Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec aueraris, & possideas terram.] Et alio loco Moyses ait: Ipse Dominus consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes.] Quæ verba de modo, quo pugnandum est contra vitia, intelligenda esse supra ex Cassiano didicimus. Si autem vitia paulatim extinguenda sunt, etiam virtutes, vna post aliam sunt inferendæ, quia non aliter illa recedunt à nobis, nisi in locum illorum fuerint ista successæ. Ad quod confirmandum egregie venerabilis Beda ait: Quod verò istarum perniciosarum gentium regiones salubriter possidere præcipimur, ita intelligitur. Habet enim vnumquodque vitium, in corde nostro, propriam stationem: sed si cum spiritualibus populis, id est, virtutibus contra se dimicantibus fuerint vitia superata, locum, quem sibi in corde nostro conceperunt, vel fornicationis spiritus, retinebat, deinde castitas obtinebit; quem furor ceperat, patientia vindicabit. Quem tristitia morte operante occupauerat, incipiat excludere fortitudo salutaris, & plena gaudij lætitiâ possidebit. Quem acedia vastabat, incipit excolere fortitudo. Quem superbia conculcabat, incipit excolere humilitas. Et ita singulis vitiis expulsis, coram loca, id est, effectus contrarios possidebunt filij Israël, id est, animæ videntes Deum.] Dominus itaque expellit hostes nostros paulatim atque per partes, & eicit eos à facie nostra, non anno vno, sed multis annis, siue temporibus, non solum quia successu temporis ipse nos perficit, sed quia vult vt prudenter nos cooperemur nostro profectui, & nunc ex professo vnam virtutem, nunc aliam addecamus: nunc vnum vitium, nunc aliud singulariter dissipemus. Quare vnicuique iusto aptissime conuenit illud sapientiæ, quod ad litteram dictum est de Iacob: Custodiuit illum ab inimicis, & à seducto-ribus tutauit illum, & certamen forte dedit illi, vt vinceret, & sciret, quoniam omnium potentior est sapientia.] Nam quoniam, rogo, sunt hominis inimici, qui seductores, nisi vitia eius, quæ ostensione voluptatis, aut rerum visibilium ipsum decipiunt, & in eius mortem excidiumque conspirant? Ab his ergo profugum iræ fratris sui, id est, iustum ab operibus, & consuetudinibus veteris hominis fugientem Dominus mirè custodit & tutat. Sed quomodo custodit? Offerens quidem illi certamen forte, vt quemadmodum Iacob cum vno Angelo, & ita ipse cum vna tantum virtute luctetur, quam non ictibus, non vulneribus; sed precibus, sed desiderijs, sed gemitibus, sed assidua exercitatione superare decernat. O certamen forte, quo homo virtutem insuperabilem vincit, ideo tamen vincit, quia ipsa vult vinci, & à luctante & laborante possideri! O certamen forte, quo iustus cum vna virtute decertans, nescio quo pacto, omnes possidet, quia dum hanc exercet, ad omnes se facilius sentit! O certamen forte, quo dum vni tantum vitio per vnam virtutem bellum indicit, vniversis vitiis timorem incutit, & omnia terrore à se propellit! Verè cognoscit, quod omnibus hominibus potentior est sapientia. Nam homo fortis & validus, si vnum ex suis hostibus visibilibus vincit, non statim omnes vincit, sed potest tanto facilius, quanto est magis fatigatus, ab alio hoste superari. At iustus experitur in se fortitudinem diuinæ sapientiæ, quoniam dum ea adiutus vni vitio ex professo se opponit, & vnam virtutem singulariter quaerit, omnia vitia occulta quadam, & nunquam satis bene verbis explicata ratione prosternit.

B Est itaque hoc virtutis assequendæ instrumen-

Deut. 7. 22.

Cassian. coll. 5. ca. 14.

Beda 99. in Deut. cap. 16. To. 8.

Sapient. 10. 12.

Gregor. hom. 15. in Euañg.

Matth. 23.

ibid. n. 6.

n. 9.

Ambr. li. de Helia. c. 1.

Isidor.

Exod. 23. 27. 29.

supra lib. 6. p. 2. c. 2. remedio 8. Cassian. col. 5. cap. 14.

Chryso. hom. 28. ad popul. Anioch. To. 5.

Basil. reg. 6. suis suis disp.

rum, à Domino per figuras, & imagines, & postea suo exemplo demonstratum. Non quia ipse de nouo aliquam virtutem adquisierit (vt iam diximus) sed quia in pugnis suis modum nobis ac rationem certandi præscripsit. Hic autem modus pugnandi contra vitia, & virtutes acquirendi, patres antiquos non latuit. Cassianus enim, quem supra retulimus, illum manifestè docuit: qui & ea ratione validissima ad eius vsum nos mouet, quòd dum vnum singulare vitium prosternimus, ad alia vincenda efficiamur robustiores. Eius verba sunt: Quia & mens triumphorum processu redditur fortior, & infirmior pugna succedens promptiore ei prouentum faciet praeliorum, vt fieri solet ab his, qui coram regibus mundi huius omnigenis congregi bestiis præmiorum contemplatione consuerunt. Hi, inquam, feras quascumque fortiores robore, vel feritatis rabie conspexerint diriores, aduersus eas primæ congressionis certamen arripiunt, quibus extinctis, reliquas, quæ minùs terribiles minùsque vehementes sunt, exitu faciliore prosternunt. Ita & vitiis semper robustioribus superatis atque infirmioribus succedentibus, parabitur nobis absque vilo discrimine perfecta victoria.] Hæc ille. Ioannes etiam Climacus in illa sua scala caelesti, gradu de Castitate, idem instrumentum disertis verbis explicuit. Is, ait, qui se vno quodam vitio amplius vigeri conspicit, contra ipsum & solum ante omnia seipsum armet, & maxime si hostis intentus sit. Nisi enim iste profligatus fuerit, nihil nobis reliquos vicisse proderit. Cùm verò Ægyptium hunc nos quoque percusserimus omnino, Deum in humilitatis rubo intuebimur.] Chrysothomus verò aduersus iuramenta scribens, non tantum hanc curam, siue particulare examen docet, sed & modum faciendi docet, & oculis ipsis spectandum proponit. Sic enim ait: Si verò post hæc dicas, quòd est difficile consuetudinem non fallere, vehementer quoque studentes, hoc fateor quidem & ego. Veruntamen & illud cum hoc pariter dico, quòd sicut est facile decipi, sic & facile corrigi. Si namque domi multos tibi custodes constituas, putà seruum, vxorem, amicos, ab omnibus facillè compulsus atque coactus, à mala recedes consuetudine. Et, si decem tantum diebus id obseruaueris, non iam amplius reliquo tempore indigebis, sed cum fiducia totum erit tibi repositum, pulcherrimæ consuetudinis firmitate vicissim radicatum. Cùm igitur hoc corrigere cœperis, siue semel, siue secundo, siue tertio, siue vigesimo legem transcendis, ne desperes, sed iterum surge, & studium tuum resume, & omnino victor eris. Quin & Basilius eiusdem instrumenti est ad superandum vitium, & assequendam virtutem, assertor, cuius hæc est oratio. Non mediocri autem hoc eget contentione, vt consuetudinem suam aliquis peruincat. Consuetudo enim vetustate firmata, naturæ vim solet nancisci, & contractas ex superioribus peccatis labe, oratione assidua & perpetua, Dei decretorum conseruatione abstergere poterimus. Eam autem nullo modo licebit euincere, si multa hinc inde habeamus, quibus temerè huc illucque animus noster distrahatur, & vitæ huius negotiis implicetur.] Iam vides à Patribus istis curam hanc particularem, atque peruiabilem, vnum vitium prosternendi, & in aliquo defectu se emendandi, fuisse manifestè conscriptam & vtilissimam reputatam. Nam & validum armorum genus est, ad vnum aliquem ex animæ hostibus superandum, etiam si per multum tempus nos suo dominatui subiecerit: quo victo ad alia subigenda redditi sumus animosiores. Nam sicut vnum lucrum spem alterius maioris generat, & concepta spes

A ad maiores opes negotiationi exponendas roborat: ita vna victoria parens est maioris fiducia, qua aduersus vitia remanentia confurgimus. Ille verò Deus fidelis & verax, qui non spernit sperantes in se, non patietur nos pro defectuum nostrorum victoria, & pro virtutum assequutione perseueranter laborare, & sine fructu desiderato permanere. Vnde sicut qui in longinquam regionem est peregrinaturus, & per multas ciuitates, & oppida, vsque ad finem itineris transiturus, vt facilius & efficacius viam peragat, in proximam urbem sibi tantum veniendum esse constituit, & cum ad eam peruenerit, aliam subsequenter sibi vt finem proponit, & postea aliam & aliam, donec omnes absoluat: ita qui vult arcem perfectionis tenere, debet prius in vnus vitij impugnationem, & vnus virtutis assequutionem oculos mentis intendere; & postea suo ordine in aliam & aliam, donec omnes virtutes obtineat, & ad puritatem mentis perueniat. Vnam enim, aut aliam virtutem acquirere, & vnum aut aliud vitium euertere, pugnare est: omnes autem virtutes acquisuisse, & omnia vitia destruxisse, vincere est. Quare Augustinus ait: Bene vincere hoc est, vniuersas machinas diabolicas vincere. Illecebras dum ministrat, vincitur per continentiam: pœnas & tormenta infligit, vincitur per patientiam: errorem suggerit, vincitur per sapientiam. Ad extremum cùm omnia eius victa fuerint, suggerit animæ superbiam, inquit: Euge, euge: quantum potuisti certare? Quis tibi comparatur? Quàm bene vicisti? Respondeat illi anima sancta: Confundantur, & reuertantur, qui dicunt mihi Euge, euge.] Quando ergo vincit, nisi quando dicit: In Domino laudabitur anima mea; audiant mansueti, & latentur.] Hæc ille.

Iam an sint alij, qui huius instrumenti meminerint, inuestigare prosequamur. Eius meminit Dionysius Richelius, qui quodam loco sic inquit: Quicumque autem cupit Deo placere atque proficere, contra illa vitia, ad quæ ex naturali dispositione, aut praua consuetudine pronior est, debet specialius, fortius ardentiusque pugnare: Deum pro adiutorio iugiter vocando. Et alio loco sic ait: Insuper iuxta præhabita diabolus vnumquemque ex ea parte magis impugnat, in qua minùs inuenus est armatus, hoc est, de vitiis illis, ad quæ ex complexione, vsu, societate, aut occasione est pronior: idcirco requirit prudentia, vt vnusquisque volens saluari, illis virtutibus se potissimè studeat præmunire, armare, confortare, perficere, ad quarum contraria vitia procliuorem se inuenit. Hinc cholericis ad iracundiam proni, specialissimè debent niti ad mansuetudinis incrementum, atque ad plenam totius iræ & impatientiæ extirpationem. Sanguinei ad carnalitatibus refranationem: Melancholici ad inuidiam & rancorem procliuus, ad charitatis & pietatis sinceritatem: Phlegmatici tristes ad spirituale lætitiæ. Ac tandem Thomas à Campis, vir piissimus, huius particularis curæ mentionem fecit, dicens: Si omni anno vnum vitium extirparemus, citò viri perfecti efficiemur. Sed modò contrarium sæpe sentimus, vt meliores & puriores in initio conuersionis nos fuisse inueniamus: quàm post multos annos professionis.] Quid enim aliud est singulis annis vnum vitium excindere, nisi per aliquod tempus pro eius impugnatione, & pro virtutis contrariæ acquisitione specialiter laborare? Si ita in curando mentis defectu nos haberemus, absque dubio breui tempore euaderemus perfecti. Nam vno vitio planè excisso, & vna virtute perfectè plantata, reliqua vitia remitterentur, & reliquæ virtutes roborarentur, & facillè iustus victis omnibus

Aug. ser. 2. de S. Victio.

Psal. 39. 11. 16.

Psal. 33. 3.

Dion. lib. de vita viduar. 10.

Idem li. de rem. tentat. ar. 27.

Thom. à Camp. li. 1. de imitar. Chri. sti. c. 11.

fuis

lib. c. 19.

Senec. li. 3. de ira. c. 36.

Galeni. de curan. animi mor. lib. c. 3. 4. 5. 6.

luis hottibus, & virtutibus conquisitis, ad perfectionem ascenderet. Et alio loco clarius ait: Conemur quantum possumus, ad huc leuiter deficiemus & in multis. Semper tamen aliquid certi proponendum est, contra illa precipue, quae amplius nos impediunt. Vt scilicet illa maiora nostri profectus impedimenta dissipemus.

Est denique hic modus proficiendi tam patens ac manifestus, vt gentiles Philosophi, sola naturali ratione ducti, illum ad emendationem animae vtilissimum esse cognouerint. Ex his duo tantum sabuciam. Alter sit Seneca, qui ita scribit: Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem. Natura patientes sunt, si animus illos desinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Facebat hoc Sextius: vt consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum, Quod hodie malum tuum sanasti? Cui vitio obstisti? Qua parte melior es? Defineta, & erit moderatior, quae sciet sibi quotidie ad iudicem esse veniendum. Quid ergo pulchrius hac consuetudine excutiendi totum diem? Qualis ille somnus post recognitionem sui sequitur, quam tranquillus, altus, ac liber, cum aut laudatus est animus, aut admonitus, & speculator sui, censoris secretus cognosceret de moribus suis? Vt hac potestate, & quotidie apud me causam dico. Cum sublatum e conspectu lumen est, & conticuit vxor, moris iam mei conscia, totum diem mecum scrutor, facta ac dicta mea rememior. Nihil mihi ipse abscondo, nihil transeo: quare enim quicquam ex erroribus meis timeam, cum possum dicere; Vide ne istud amplius facias, tunc tibi ignosco? In illa disputatione pugnaui locutus es. Noli postea congredi cum imperitis. Nolunt discere, qui nunquam didicerunt, illum liberius admonuisti, quam debeas, itaque non emendasti, sed offendisti. De caetero vide, non tantum an veram sit, quod dicis, sed an ille cui dicitur, veri patiens sit.] Haec Seneca. Alter sit Galenus, cuius sensum non possumus ad verbum scribere, quod latius se diffundat: sed in summa haec dicit: Qui vult itam frenare, & prauas concupiscentias colubere, cum surgit e lecto, diligenter inspiciat quid acturus sit, quantum referat, non seruire affectibus, sed in omnibus ratione & consilio vti, itaque apud semetipsum toto die conuersari statuat. Vespertinis horis, antequam cubitum eat, eadem repetat, seque discat, videatque num more canum se auidissimè cibis impleuerit, & quemadmodum illi, qui ardentissima febre aestuant, frigidam portionem exhauserit, aut potius, vt decet virum grauem, & cultu ac reuerentia dignum se gesserit. Praestabit hoc saepius quam matutinis & vespertinis horis agere. Et ego, inquit, olim monita haec, quae quasi Pythagora auctore circumferrebantur, consueui primum quidem legere bis singulis diebus, post vero etiam ore pronuntiare. Non despondeat animum, licet se iam senem videat, nam senes, corporis inualetudinem incurrentes, nequam de acquirenda sanitate desperant, sed quicquid possunt, faciunt, vt se ad pristinam incolumitatem, vel ad aliquem gradum eius restituant sic protus in quacumque aetate, non est de animi salute desperandum, nec quia omnino nos emendare non possumus, emendationis saltem aliquantulum abiciendum. Nec quia aliquis non possit ad summam virtutem peruenire, debet ab eius studio cessare, quia licet non summum sit, at magni pretij est quidquid virtutis, & moderationis acceperit. Etenim si antequam existeremus, fuisset in nostra potestate continere illum, qui prouidebat, vt nasceremur, & primo

A quidem orantibus nobis, vt corpus strenuissimum generosissimumque ab illo liceret accipere, ille denegasset, tum profectò precati essemus, vt secundo saltem gradu, aut tertio, aut etiam quarto, proximum primò bonae habitudinis corpus nobis concederet. Itaque si Hercules non potuissimus, at Achilles, accipere praclarum quiddam, nobis visum esset; quòd si non huius, at Aiakis, at Diomedis, at Agamemnonis, at Patroclis: si ne horum quidem, at saltem aliorum quorumpiam Heroum praestantium. Eadem, vt at bitror, ratione, si quis supremam nequeat animi excellentiam obtinere, at saltem post supremos illos sapientes, in secundis, aut tertiis, aut etiam quartis se haberi non recuset. Hoc autem, quod dico, non eiusmodi est, vt fieri non possit, si modò quis exercere seipsum velit, & longiori tempore, assidua exercitatione periculum facere. Amicum quarat hominem prudentem, vendicium, integraq; vitae, qui ipsum de suis defectibus admoneat, quem vitia increpantem placidè & libenter audiat, vt liberius deinceps quosque defectus obiter fructuosè, & increpare possit. Concludit tandem, quendam amicum patria Gortinensem alloquens: Tu, si ita feceris, quamuis non multo fias melior, at satis fuerit, anno vno in melius saltem paululo esse prouectum. Nam si perges constanter resistere affectui, iracundiamque mitigare, tum altero anno te multo evidentius profecisse animaduertes. Quòd si in eo diutius perleueraueris, vt tibi ipsi prouideas, longè propius tertio, & post hunc quarto, atque item quinto ad honestius grauisque vitae genus accessisse te senties. Haec omnia Galenus in variis locis illius libelli de dignoscendis curandisque animi morbis. Tanta est enim veritatis lux, vt etiam longè à Deo positus splendear, & eos minime sui leuios esse sustineat. Ideo autem auctor iste non audeat sic laboranti ommodam emendationem promittere, quia gratiam, nesciens, & naturam humanam in se & in aliis imbecillitatem considerans, difficillimum putauit, si non impossibile, tantam hominis infirmitatem erigere, & tam pessimos affectus emendare. Nos vero, qui Domini beneficium gratiam cognoscimus, & auxilij diuini naturam iuuantis robur experimur, quam in multis iustis, oculis vidimus, & manibus contrectauimus, strenuè laboranti perfectam emendationem pollicemur. Scimus enim, quòd si potens fuit Adam ad perdendum, potentior est Christus ad saluandum: & quia, [vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia,] vt facild illos perficeret, quos delictum à perfectione deiectos in barathrum vitiorum exturbauit.

De Particularis cura siue examinis necessitate.

CAPVT VII.

NON est ergo res noua, particularis haec cura, siue conscientiae specialis examinatio, quam Saluator noster sub imagine suorum praeciorum expresse, quam sacrae litterae docuerunt, multi Ecclesiae Patres tradiderunt, & Gentiles Philosophi non ignorarunt. Aded vt de illa, cui nomen nouum & minus vtitatum indidimus, dicere illud Salomonis possumus: Nihil sub sole nouum, nec valet quisquam dicere: Ecce hoc recens est: iam enim praecessit in saeculis, quae fuerunt ante nos. Nunc huius instrumenti ingens necessitas aperienda est ad vitiosas af-

Rom. 5. 20.

Eccel. 1. 10.

fectio